

XXII. SJAZD KSSS A LENINSKÁ ZÁSADA VLASTNÝCH SKÚSENOSTÍ MÁŠ

JOSEF CIBULKA

Je významnou črtou XXII. sjazdu, že celé jeho rokovanie venuje metódam práce nie menšiu pozornosť ako cieľom výstavby socializmu. Väčšina diskusných príspevkov na sjazde bola zameraná na to, ako Komunistická strana Sovietskeho sväzu postupovala pri znovuoobnovovaní leninských zásad práce a riadenia a vyslovila zovšeobecňujúce myšlienky, ktoré obohacujú marxisticko-leninské poňatie výchovy más na základe vlastných skúseností más, vlastnej činnosti más.

Už dokumenty XX. sjazdu podtrhovali, že ÚV KSSS predstupoval pred sjazd strany i pred všetok sovietsky ľud s rozborom kultu osobnosti uprostred praktického procesu znovuoobnovovania leninských zásad práce a riadenia v dennom živote. XX. sjazd nepredkladal leninské zásady riadenia a štýlu práce ako nové myšlienky, ktoré apelujú iba na logiku poslucháčov a čitateľov, ktoré nabádajú komunistov, aby sa odo dneška nimi riadili bez ohľadu na štýl práce, ktorý im je bežný z dennej praxe. Naopak, XX. sjazd vystúpil s ucelenou kritikou kultu osobnosti v tej fáze praktického prekonávania kultu osobnosti, keď už milióny pracujúcich Sovietskeho sväzu postupne v dennom živote získavali skúsenosti z postupného uplatňovania leninských zásad riadenia (pozri najmä podstatné zmeny v riadení sovietskeho poľnohospodárstva v rokoch 1953—1955). Preto mal XX. sjazd taký obrovský význam v rozvoji socialistickej aktivity más celého Sovietskeho sväzu. Taký mobilizujúci význam mohol mať preto, že dával masám bezprostredný návod na praktické prekonávanie kultu osobnosti a byrokratických deformácií, ktoré vďaka vedeniu KSSS už v dobe XX. sjazdu zapúšťalo postupne stále hlbšie korene v objektívnych podmienkach denného života pracujúcich SSSR. A naopak, v Maďarsku r. 1956, vinou vtedajšieho vedenia maďarských komunistov nemali idey XX. sjazdu takýto pozitívne mobilizujúci význam. Nemali ho preto, že v tejto dobe ešte nešli ruka v ruku s praktickou premenou štýlu dennej práce. Preto v nich prostý maďarský pracujúci — vinou vtedajšieho vedenia maďarských komunistov — nemohol vidieť návod, ako pod vedením strany zlepšovať svoj každodenný život.

Skôr, ako sa pokúsime o bližší teoretický pohľad na veľké myšlienky XXII. sjazdu o znovuoobnovovaní a o ďalšom prehľbovaní leninského štýlu riadenia,

sformulujeme súhrnnejšie, v čom spočíva leninský princíp výchovy nás cestou vlastnej aktivity nás, a ako bol tento princíp základom všetkých víťazstiev medzinárodného proletariátu, ako práve on zjednocuje pracujúcich v boji za ich definitívne oslobodenie z jarma kapitálu, na ceste ku komunizmu.

PRINCÍP VÝCHOVY MÁŠ VLASTNOU ČINNOSŤOU MÁŠ — ZÁKLAD VŠETKÝCH VÍŤAZSTIEV MEDZINÁRODNÉHO PROLETARIÁTU

Vedomie pracujúcich nás odráža len čiastočne všetky momenty činnosti pracujúcich, oneskoruje sa za touto ich vlastnou činnosťou. Vedomie pracujúcich nemôže postihnúť v plnej všestrannosti všetko nové, k čomu dospeli pracujúci v oblasti svojho spoločenského bytia, vo svojej vlastnej pretvárajúcej činnosti. Nie všetko bez rozdielu, čo je obsahom vedomia ľudových nás, vyjadruje tvorivú silu ľudových nás a ich trvalé, podstatné záujmy. Iba to, čo odráža praktický proces, ktorým ľudové masy pretvárajú svoje spoločenské bytie v smere jeho objektívneho zákonitého vývoja, iba to vyjadruje tvorivú silu ľudových nás a ich trvalé, podstatné záujmy. Len vďaka zovšeobecňujúcej a riadiacej práci marxisticko-leninskej strany môžu ľudové masy poznať podstatné zákonitosti svojej vlastnej činnosti a zbaviť odraz tejto činnosti vo svojom vedomí od predsudkov a ilúzií, vyvolaných zabsolútnením jednotlivých stránok tejto vlastnej činnosti a nedostatočným preniknutím do objektívnej povahy spoločenskej reality, ktorú touto svojou vlastnou činnosťou pretvárajú. Zatiaľ čo v epoche otrokárskoho a feudálneho zriadenia boli vzťahy vykorisťovania priame a hmatateľné a každodenné skúsenosti viedli pracujúcich k pochopeniu ich triedneho záujmu, môže robotnícka trieda poznať svoj triedny záujem iba prostredníctvom revolučnej teórie. Zatiaľ čo buržoázia sa živelne formovala ako spoločenská trieda, môže robotnícka trieda uskutočňovať svoj triedny záujem len potiaľ, pokiaľ vedecky využíva objektívne zákonitosti spoločenského vývoja. Čím zložitejšie sú spoločenské vzťahy, tým je potrebné, aby skúsenosti robotníckej triedy a ľudových nás, prebudené miestnymi podmienkami spoločenského bytia, boli vedecky zovšeobecnené revolučnou stranou robotníckej triedy a aby sa touto cestou stávali aktívnou silou v procese uvedomeného pôsobenia nás na tieto podmienky spoločenského bytia.

Zdrojom revolučnej teórie sú praktické skúsenosti ľudových nás. Vlastným obsahom revolučnej teórie nie sú iba objektívne vzťahy spoločenskej reality, ktoré odráža revolučná teória, samy osebe. Obsahom revolučnej teórie je i to, že revolučná teória sprostredkuje vzťah medzi spoločenským bytím a individuálnym vedomím, že organizuje vlastné skúsenosti pracujúcich a ich vlastnú každodennú činnosť.

Rozpor medzi ilúziami a predsudkami jednotlivých pracujúcich a jednotlivých skupín pracujúcich a medzi vedeckou teóriou revolučnej strany robotníckej triedy odráža objektívne protirečenie v samotnom spoločenskom bytí robotníckej triedy i neproletárskych vrstiev pracujúcich, protirečenie medzi okamžitými a dlhodobými záujmami robotníckej triedy a neproletárskych vrstiev pracujúcich.

Vedomie človeka sa utvára predovšetkým jeho vlastnou činnosťou. Triedny

záujem pôsobí v plnom dosahu na vedomie jednotlivých pracujúcich iba prostredníctvom takej činnosti, v priebehu ktorej sa stali aktívnymi uskutočňovateľmi revolučnej teórie. Len vo výnimočných historických situáciách, v revolučných situáciách, dochádza k tomu, že vystupujú do popredia také okamžité záujmy pracujúcich, ktoré bezprostredne splývajú s ich dlhodobými triednymi záujmami.

Veľká októbrová socialistická revolúcia i národnodemokratické protifašistické revolúcie sa vyznačovali tým, že v spoločenskom bytí všetkých vrstiev pracujúcich vyvstali akútne spoločenské potreby, ktoré v každodennom živote pracujúcich zatlačili do pozadia ich zvláštne skupinové záujmy. Potreba ihneď skončiť vojnu stala sa r. 1917 každodennou náplňou individuálneho vedomia miliónov mužíkov, aktivita ktorých za iných okolností bola obmedzená bezprostrednými podnetmi miestnych podmienok spoločenského bytia. Nastoliť vládu jedinej sily, ktorá by naozaj ihneď skončila vojnu, ktorá by dala pôdu tým, ktorí na nej pracujú — to sa stávalo pre milióny roľníkov životnou nevyhnutnosťou. Heslá socialistickej revolúcie odrážali za tejto situácie nielen dlhodobý triedny záujem pracujúcich, ale i bezprostredné životné nevyhnutnosti. Obdobne nacistická okupácia za druhej svetovej vojny vytvorila v okupovaných krajinách situáciu, keď sa v popredí každodenného života všetkých spoločenských skupín pracujúcich i časti buržoázie ocitla životná potreba zvrhnúť režim okupantov. Ale takéto situácie vznikajú len za zvláštnych historických podmienok. Obyčajne však nevyjadrujú materiálne podmienky denného života pracujúcich, ich dlhodobý triedny záujem, a presadenie tohto dlhodobého triedneho záujmu sa nestáva životnou nevyhnutnosťou. Výhodou reformistov vždy bolo, že proti podstatným triednym záujmom robotníckej triedy mohli stavať čiastkové záujmy, vyplývajúce z miestnych podmienok spoločenského bytia, ktoré pôsobia na každodenný život pracujúcich v celom dosahu priamo, bez prostredníctva revolučnej teórie. A naopak, *úspechy komunistických strán vždy spočívali a spočívajú v tom, ako vedia využívať revolučnú teóriu na organizovanie vlastných skúseností pracujúcich na organizovanie toho, čo materiálne podmienky života priamo vyvolávajú v jednotlivých vrstvách pracujúcich a zapojiť to všetko do celkového boja pracujúcich za ich dlhodobé záujmy.*

Naša Komunistická strana Československa nás doviedla v období 1945—1948 k aktívnemu vystúpeniu i proti antifašistickej buržoázii vďaka tomu, že vnášala revolučnú teóriu medzi pracujúcich tak, že to organizovalo vlastné skúsenosti pracujúcich v závodných radách, v národných výboroch, v súdnictve a vo všetkých oblastiach života, kde sa nezmieriteľne zrážali každodenné záujmy pracujúcich so záujmami buržoázie. Obťažnosť práce komunistických strán v kapitalistických krajinách spočíva v tom, že bojovú aktivitu máš možno rozprúdiť iba pri otázkach, ktoré sú už dnes pre masu životnou nevyhnutnosťou, ktoré sú už dnes ťažiskom ich každodennej vlastnej činnosti. Preto sa usilujú organizovať masu na základe činnosti, ktorá im je dostupná a využívať túto činnosť ako stupeň k výchove mas pre boj za ciele socialistickej revolúcie. Revolučné uvedomenie avantgardy robotníckej triedy preukazuje svoju silu, svoju schopnosť byť návodom pre činnosť pracujúcich na všetkých stupňoch ich boja, ak sa obohacuje zovšeobecňovaním nových stránok činnosti ľudových mas.

Čo formuje individuálne vedomie jednotlivých pracujúcich, to sú miestne podmienky ich spoločenského bytia, vlastná činnosť v rámci týchto miestnych podmienok. Svoj dlhodobý triedny záujem môžu si pracujúci uvedomovať len prostredníctvom revolučnej teórie. Ak sa má revolučná teória stať skutočne rozhodujúcim výchovným činiteľom, musí viesť viesť pracujúcich k tej činnosti, ktorá im je ihneď dostupná, k pretváraní miestnych podmienok spoločenského bytia. Vedecký socializmus, ideológia strany a smernice strany sú zovšeobecnením skúseností celých generácií ľudových mäs, čo už bolo fixované vo formách spoločenského vedomia. Úlohou foriem spoločenského vedomia je byť návodom k ďalšej tvorivej činnosti ľudových mäs, sprostredkovať medzi tou časťou múdrosti ľudových mäs, ktorá je už zovšeobecnená a fixovaná, a medzi onou ich múdrosťou, ktorá sa práve rodí ich terajšou činnosťou.

Zásadná metóda marxisticko-leninských strán, vychovávať masy ich vlastnou činnosťou, má ešte prenikavejší význam po uchopení politickej moci robotníckou triedou. Vo svojej stati „Radšej menej, ale lepšie“ Lenin dôrazne varoval, aby sme nepovažovali za dosiahnuté tie výsledky, ktoré sú dosiaľ „neprecítané, vzaté na rýchlo, nezakotvené“, a razil tu myšlienku: „Za dosiahnuté treba považovať jedine to, čo sa stalo súčasťou kultúry, každodenného života, čo sa stalo zvykom.“ V tejto Leninovej myšlienke je hlboko vyjadrený základný princíp komunistického vedenia mäs — vychovávať masy tou činnosťou, ktorá im je ihneď dostupná, ktorá je schopná rozvíjať aktivnosť mäs a vytvárať objektívne podmienky, aby sa činnosť mäs pozdvihovala na úroveň objektívnych záujmov mäs.

ZÁVISLOSŤ METÓD PRÁCE NA OBJEKTÍVNOM OBSAHU DANEJ VÝVOJOVEJ ETAPY A VŠEOBECNÉ ČRTY LENINSKÉHO ŠTÝLU PRÁCE

Objektívne ekonomicko-politické úlohy, ktoré je nutné riešiť v tej-ktorej vývojovej etape výstavby socializmu, vynucujú si určité zvláštnosti organizácie riadenia v danej etape. Obdobie socialistickej industrializácie, keď je nevyhnutné uskutočniť hlboké zmeny štruktúry priemyselnej výroby, vynucuje si vysoko centralizovanú organizáciu riadenia. Len čo sú splnené úlohy socialistickej industrializácie, treba sústavnej a premyslenej decentralizácie riadenia výroby, aby sa uvoľnili možnosti ďalšieho vývoja. Ale na všetkých vývojových etapách sú moment centralizácie i moment decentralizácie dvoma nevyhnutnými stránkami socialistic-kých výrobných vzťahov, dvoma nevyhnutnými stránkami činnosti ľudových mäs, ktorá buduje socialistické výrobné vzťahy. Činnosť ľudových mäs uplatňuje sa činnosťou a skúsenosťami jednotlivých pracovísk, ale musí sa súčasne centralizovať, aby bola schopná vedecky využívať objektívne zákonitosti vývoja spoločnosti. Aby sa iniciatíva mäs rozvíjala v súlade s týmito objektívnymi zákonitosťami a v súlade s dlhodobými triednymi záujmami pracujúcich, je nevyhnutné, aby bola riadená centrálnymi orgánmi strany a centrálnymi orgánmi socialistickej spoločnosti. Toto protirečenie medzi centrálnou stránkou iniciatívy mäs a medzi tvorivou činnosťou jednotlivých pracovísk a jednotlivých pracujúcich má hlboký ekonomický základ v samotnej podstate socialistických výrobných vzta-

hov, v samotnej podstate socialistického vlastníctva výrobných prostriedkov. Pre socialistické výrobné vzťahy je charakteristický taký stupeň centralizácie ekonomických vzťahov, ktorý je nedostupný výrobným spôsobom, založeným na súkromnom vlastníctve výrobných prostriedkov. A súčasne je pre socialistické výrobné vzťahy charakteristický priamy vlastnícky pomer každého jednotlivého pracujúceho k výrobným prostriedkom. Obe tieto rozporné stránky vyjadrujú vo svojej dialektickej jednote tie základné črty socialistických výrobných vzťahov, vďaka ktorým poskytujú socialistické výrobné vzťahy rozvoju výrobných síl neobmedzený priestor. Protirečenie medzi momentom centralizmu a medzi bezprostrednou činnosťou jednotlivých socialistických pracovísk je svojou podstatou neantagonistickým protirečením. Rozvoj jednej stránky protirečenia predpokladá rozvoj druhej stránky protirečenia a podnecuje rozvoj druhej stránky protirečenia.

Základom revizionistického i dogmatického chápania socialistickej spoločnosti je hlboko nepravdivá predstava, akoby medzi centralizmom a medzi bezprostrednou aktivitou nás existovalo antagonistické protirečenie, akoby rozvoj jednej stránky zákonite viedol k oslabovaniu druhej stránky. Juhoslovanskí revizionisti sa nevedecky dívajú na vysoký stupeň centralizmu epochy socialistickej industrializácie ako na nutné zlo a tvrdia, že pozdejšia decentralizácia má odstraňovať centrálné riadenie. V skutočnosti však vysoký stupeň centralizmu etapy socialistickej industrializácie je onou metódou, ktorá je v daných podmienkach schopná maximálne účinne riadiť iniciatívu nás a s maximálnou rýchlosťou vytvárať predpoklady pre ďalšie vývojové etapy, ktoré umožňujú prenikavú decentralizáciu a objektívne podmienky trvale vzostupného rozvoja iniciatívy jednotlivých pracovísk a miestnych orgánov. A naopak, súčasné obdobie rozvinutej výstavby socializmu, keď sa prudko rozvíja priama iniciatíva jednotlivých výrobných jednotiek, vyžaduje — ak sa má táto iniciatíva rozvíjať v súlade s dlhodobými záujmami pracujúcich — aby sa ešte prehĺbilo a zlepšilo centrálné riadenie, a nie aby sa oslabovalo. Dogmaticí chápu toto protirečenie ako antagonistické zasa z opačného konca — akoby rozvoj socialistického centrálného riadenia nahradzoval tvorivú aktivitu jednotlivých pracovísk a miestnych orgánov, akoby jednotlivé pracoviská a miestne orgány mali iba plniť úlohy.

Zatiaľ čo vnútorný pohyb antagonistických protirečení zákonite vytvára vzájomné osamostatňovanie jednotlivých momentov týchto protirečení,¹ jednotlivé momenty a jednotlivé fázy pohybu neantagonistických protirečení zákonite prechádzajú navzájom do seba. Každý vývojový stupeň objektívne funguje ako historický predstupeň vyššej fázy vývoja.

Táto objektívna črta neantagonistických protirečení, že ich vývojové fázy navzájom prechádzajú jedna v druhú, robí nevyhnutným, aby štýl práce, vytváraný v jednej vývojovej etape, pripravoval štýl práce budúcej vývojovej etapy. Aj v období, keď bol objektívne nevyhnutný vysoký stupeň organizačného centralizmu, bolo treba i v týchto podmienkach maximálne podnecovať tvorivú iniciatívu nás. Vo svojom prejave na VIII. sjazde KSSS r. 1919 Lenin ukazoval, že

¹ K. M a r x, *Kapitál I*, čes., SNPL 1954, str. 181; *Kapitál III*, 22 kapitola, Dietz-Verlag 1994, str. 381.

i v tomto období, keď objektívne podmienky (vtedy nešlo o obmedzenie socialistickej demokracie vyplývajúce z potrieb socialistickej industrializácie, ale o obmedzenie, vyplývajúce z podmienok občianskej vojny) tak obmedzovali rozvoj socialistickej demokracie, dekréty sovietskej vlády treba chápať ako návod k tvorivej činnosti ľudových mäs: „Náš dekrét je výzva k masám, výzva k praktickej práci. Dekréty, to sú inštrukcie, vyzývajúce k masovej politickej práci. Nech je už v týchto dekrétach mnoho nevhodného, mnoho takého, čo sa v živote neujme, ale je v nich materiál pre praktickú prácu a úlohou dekrétu je naučiť praktickým krokom stovky, tisíce a milióny ľudí, ktorí počúvajú hlas sovietskej moci. Ak sa budeme na vec pozeráť takto, potom si zo všetkých našich zákonov, dekrétov a uznesení vyberieme veľmi mnoho. Nebudeme sa na ne pozeráť ako na absolútne uznesenie, ktoré treba stoj čo stoj hneď naraz uskutočniť.“

Organizačné formy riadenia a štýl práce sú podmienené objektívnou náplňou danej vývojovej fázy. Tézy súdruha Chruščova z apríla 1957, ktoré zdôrazňovali prechod od riadenia priemyslu hlavnými správami ministerstiev k riadeniu národohospodárskymi radami, vychádzali z tejto podmienenosti foriem riadenia objektívnym obsahom danej vývojovej fázy. Možno ale postaviť otázku: redukovú sa normy stranického a verejného života, socialistickej spoločnosti, redukuje sa štýl riadenia na tieto špecifické organizačné formy, ktoré vyplývajú z ekonomicko-politickej náplne danej vývojovej fázy? Neporušujeme marxistický princíp vychádzať pri hodnotení z danej historickej situácie, ak kritizujeme chyby v 30. rokoch, chyby epochy socialistickej industrializácie a jej dovršovanie z hľadiska štýlu riadenia, ktorý sa plne rozvinul až o štvrtstoročie neskôr v epoche riešenia vývojove vyšších úloh? Materiály XX. sjazdu, ktoré sa zaoberajú kritikou Stalina, Molotova, Malenkova a Kaganoviča, všestranne a v celej hĺbke ukazujú, že *leninský štýl práce sa neredukuje na organizačné formy, špecifické pre jednotlivé vývojové fázy, že leninský štýl práce zahŕňa i všeobecné momenty, všeobecne záväzné pre všetky vývojové etapy: kolektívne vedenie, vnútrostranícku demokraciu, požiadavku využívať možnosti daných organizačných foriem pre maximálne podnecovanie tvorivej iniciatívy mäs, aké je vôbec v danej vývojovej etape možné*. To, že leninský štýl práce obsahuje v sebe i tieto všeobecné črty, platné pre všetky vývojové etapy, vyplýva z objektívnych zákonitostí spoločenského bytia prechodu ku komunizmu, z objektívnej povahy neantagonistických protirečení, ktoré sú hybnou silou vývoja ekonomickej základne socialistickej spoločnosti i všetkých ostatných vývojových procesov v socialistickej spoločnosti. Ako sme ukázali v prvej časti tejto kapitoly, objektívna povaha týchto neantagonistických protirečení a z nej vyplývajúci prechod jednej vývojovej fázy do druhej vyžaduje, aby štýl riadenia, vytváraný v jednej vývojovej etape, vytváral podmienky pre štýl riadenia v budúcej vývojovej etape.

Pretože existujú všeobecne záväzné momenty leninského štýlu riadenia, platné pre všetky vývojové etapy, je teoreticky plne zdôvodnené neabsolutizovať špecifičnosti jednotlivých vývojových etáp. Hodnotenie spoločenských javov na základe historických podmienok týchto javov vôbec neznamená, že nutno pristúpiť k zásade metafyzického determinizmu, že „história nepozná nijaké keby“. Riadenie

socialistickej spoločnosti sa opiera o uvedomé, vedecké využívanie základných zákonitostí spoločenského vývoja v celom jeho perspektívnom spojení celkovej súvislosti jednotlivých vývojových etáp. Cieľom etapy socialistickej industrializácie je nielen uskutočniť socialistickú industrializáciu, ale uskutočniť ju tak, aby bola v maximálnej miere dielom samotných ľudových mäs, aby v podmienkach obmedzenia historicky nevyhnutným stupňom centralizácie rozvíjala tvorivú iniciatívu mäs v maximálnom stupni, aký je v daných podmienkach vôbec možný, a aby takto maximálne pripravovala perspektívu komunistickej spoločnosti.

PROCES ZNOVUOBNOVOVANIA A ĎALŠIEHO ROZVÍJANIA LENINSKÉHO ŠTÝLU PRÁCE — MAJSTROVSKÉ UPLATNENIE MARXISTICKO-LENINSKÉHO POZNANIA ROZHODUJÚCEJ ÚLOHY VLASTNÝCH SKÚSENOSTÍ LUDOVÝCH MÁŠ

Mnoho delegátov XXII. sjazdu sa sústredilo na otázku znovuoobnovenia leninských metód práce ako na kľúčovú otázku a niektorí označovali znovuoobnovenie leninských noriem stranického a verejného života za najdôležitejší klad činnosti ÚV. Ako zpráva ÚV, tak aj rad diskusných príspevkov a záverečný prejav súdruha Chruščova podali ucelený pohľad na proces prekonávania kultu osobnosti a znovuoobnovovania leninského štýlu práce. Tento proces je nesmierne hlbokou a podnetnou školou celému medzinárodnému robotníckemu hnutiu.

Teoreticky zvlášť je významné, ako leninské jadro ústredného výboru KSSS krok za krokom postupovalo na základe vlastných skúseností mäs a ako uplatňovalo kritiku kultu osobnosti ako moment praktického každodenného prekonávania kultu osobnosti a rozvíjania socialistickej demokracie.

Vychádzať pri pohľade na proces, ktorý bol dramatický a rozporný, z jeho záveru, nesie so sebou vždy nebezpečenstvo, že si neuvedomíme, o aký zložitý a rozporný proces išlo. Súdruh A. N. Šelepin to vyjadril takto: „Niektorí súdruhovia by sa mohli domnievať, že odhalenie protistraníckej skupiny bola vec jednoduchá a ľahká. Nie, súdruhovia, boj proti protistraníckej skupine bol tvrdý, zásadový a nie ľahký.“ (Rudé právo, 28. X. 1961). Obťažnosť tohto boja o znovuoobnovenie leninského štýlu práce sa nám ukáže ešte živšie, ak si uvedomíme, ako tento boj prebiehal pred ôsmimi rokmi, v počiatkoch frontálneho nástupu leninského jadra ústredného výboru do boja proti kultu osobnosti. Básnik A. Tvardovskij uvádzal na XXII. sjazde Ovečkinovu poviedku „Na jednom okrese“, uverejnenú v predvečer septembrového plenárneho zasadania ÚV KSS v r. 1953, „ako príklad, keď spisovateľ naozaj pomohol strane, pretože v nej Ovečkin poctivo a smelo zo stranických pozícií vylíčil... niečo dôležitého a nového, o čom sa azda ešte ani nehovorilo v stranických dokumentoch...“ (Rudé právo, 29. X. 1961). Pokúsme sa ozrejmiť si za pomoci tejto Ovečkinovej novelistickej skratky, ako sa rodilo znovuoobnovovanie leninského štýlu riadenia v tejto etape počiatkov odstraňovania kultu osobnosti. V Ovečkinových poviedkach „Na jednom okrese“ a „Krušné jadro“ sú zobrazené dve metódy boja s kultom osobnosti, dve metódy rozvíjania iniciatívy mäs: Martynovovo vlievanie revolučného elánu do zastaralých foriem riadenia a Dolgušinovo organizovanie vlastných skúseností kolchozníkov.

Okresný tajomník Martynov vždy citlivo vycíti, čo sa deje dole, a to v ňom zapáli iskru, ktorou akoby elektrizuje daný, zastaraný štýl riadenia. Nevychádza z pozorného štúdia každodenných podmienok života ľudí na okrese. Citlivo však vníma iba tie prípady, s ktorými sa stretne, či presnejšie, ktoré ho samy stretnú a uderia. Potom s vypätím mimoriadnej energie umele vnáša do prežitých foriem riadenia revolučný elán pre neslýchané mimoriadne opatrenia. Príde do zaostávajúceho kolchozu, vidí tu, že práve vedenie kolchozu je nositeľom škodlivých tendencií, vinníkom za katastrofálny stav kolchozu. Za niekoľko dní schudne, nespí a dôjde k záveru: hlavným článkom problému sú predsedovia kolchozov; najschopnejších komunistov okresného aktívu treba navrhnúť za predsedov najsľabším kolchozom. Nebuduje systematicky objektívne podmienky, aby sami kolchozníci svojou vlastnou aktivitou prekonávali zdroje svojich ťažkostí. Všetko záleží na osobnosti nového predsedu kolchozu, odporúčaného okresným výborom. Kolchoz, kam prichádza za predsedu okresný pracovník Rudenko, sa pozdvihne, pretože Rudenko už predtým bol leninským organizátorom. Kolchoz, kam príde za predsedu okresný pracovník Byvalych, sa nepozdvihne, pretože Byvalych je rutinér a okresný výbor neučí kolchozníkov, ako sa podieľať na rozhodovaní, ako usmerňovať predsedu a využívať jeho schopnosti. Martynov vyvoláva revolučné nadšenie, ktorým sa vo výnimočných prípadoch zlomia ťažkosti. Ale vo väčšine prípadov to nemôže pomôcť. V štýle práce okresného výboru, jeho aparátu a celého okresného aktívu nie sú stabilizované metódy riadenia, ktoré by umožňovali, aby sa plne prejavila iniciatíva okresného stranického aktívu bez ohľadu na to, či je prvým tajomníkom Martynov alebo niekto iný. A preto, keď sa Martynov poraní pri havárii a je niekoľko týždňov v nemocnici, dokáže jeho zástupca, tupý byrokrat, zmeniť v krátkom čase celé ovzdušie okresu na nepoznanie. Martynov nevedel vteľovať to, čo sám načerpal z tvorivej sily nás, do objektívnych podmienok práce celého vedúceho okresného kolektívu. *Martynov je silný tým, že revoltuje proti daným, objektívnym formám straníckej práce, že sa od nich odpútava, že do nich s vypätím všetkých síl vlieva revolučný elán.* Ale, ako mu stále pripomína starý unavený oblastný tajomník Krylov, je búrlivákom, ktorý tlčie hlavou do steny daných objektívnych podmienok straníckej práce.

Dolgušinovej postave chýba bezprostredná podmanivosť. U Dolgušina je vylúčená ilúzia, že kladný hrdina, ľudový vodca ovanul masý socialistickým hrdinstvom. Dolgušin neprichádza do kolchozov, aby naprával katastrofálne pomery, aby predkladal riešenie, aby búril a strhoval kolchozníkov. Prichádza, aby po celé dni trpezlivo počúval. Študuje každodenný život kolchozníkov, ako ho zásadne nemožno poznať ani na okresných aktívoch, ani na kolchozných schôdzach. Systematicky študuje denný život kolchozníkov, ich skúsenosti, študuje ekonomické vzťahy kolchozov, ako sa odrážajú v účtovníckych z správach. Usústavňuje to, čo počuje, pomáha zdravým silám kolchozu, aby si uvoľnili cestu. V kolchoze „Úsvit“ navrhne usporiadať verejnú stranícku schôdzu, na ktorú prichádza 400 kolchozníkov. Pomáha kolchozníkom, aby vyvodili závery z toho, čo si postupne objasnili svojimi vlastnými skúsenosťami. A tým docieľuje viac, ako

keby do kolchozu prišlo 10 bohatierov Martynovovho typu. Organizuje vlastnú činnosť kolchozníkov, usiluje sa, aby si táto ich vlastná sila našla účinné formy uplatnenia. Dolgušinova sila nie je v tom, že by revoltoval proti objektívnym podmienkam stranického a verejného života, ako to robí Martynov. Dolgušin zlučuje Martynov revolučný elán s Krylovovým poznaním rozhodujúcej úlohy objektívnych podmienok práce. Jeho metódou boja je organizovať masy, aby sústavne pretvárali objektívne podmienky života. Riadiť dobre masy znamená byť pozorným, dopredu vidiacim výhybkárom zdravých síl a tvorivých ciest, ktorými kypí vlastná činnosť ľudových mäs.

Dolgušinova metóda, vychádzať z rozhodujúcej úlohy objektívnych podmienok, organizovať masy, aby samy pretvárali objektívne podmienky denného života, zobrazuje názorne v skratke veľkú cestu znovuoživenia leninských zásad riadenia, ktorá sa zovšeobecnila prostredníctvom XX. sjazdu.

Ak sledujeme dokumenty o jednotlivých zasadaniach ÚV KSSS medzi XX. a XXII. sjazdom KSSS, máme pred sebou príklad majstrovského uplatnenia marxisticko-leninského poznania rozhodujúcej úlohy vlastnej činnosti ľudových mäs a objektívnych podmienok tejto činnosti. Leninský ústredný výbor KSSS v čele so súdruhom Chruščovom viedol Komunistickú stranu Sovietskeho sväzu a všetok ľud Sovietskeho sväzu k stále hlbšiemu a všestrannejšiemu zápasu so zvyškami byrokratizmu. Rozvíjal aktivitu mäs na čoraz vyšší stupeň, a v závislosti od tohto stupňa rozvoja praktického pretvárania nezdravých či zastaralých metód práce vystupoval so stále hlbšou a komplexnejšou teoretickou kritikou kultu osobnosti a jeho prejavov.

Ťažiskom prekonávania kultu osobnosti v každej časti Sovietskeho sväzu bola stále účinnejšia účasť prostých pracujúcich na riadení a rozhodovaní. V referátoch a diskusných príspevkoch XX. sjazdu sa uvádzalo, že pri základných stranických organizáciách pracuje v komisiách kontrolujúcich správu podniku vyše 600 000 komunistov. Štyri a pol milióna robotníkov a zamestnancov bolo zvolených za členov výrobných rád závodov, ktoré fungujú ako stále orgány. Šesť miliónov odborárov sa v SSSR podieľa na plnení plánov bytovej výstavby, na kontrole prideľovania bytov a na kontrole obchodov a verejného stravovania.

Tvorivá iniciatíva miliónových mäs sa takto stále prenikavejšie prestávala obmedzovať na hrdinské plnenie veľkých úloh a stále účinnejšie a sústavnejšie sa uplatňovala ako skutočná účasť na rozhodovaní a riadení. Ústredný výbor strany išiel v čele sústavnej kritiky všetkých nedostatkov.

V celom štýle prerokúvania jednotlivých otázok na zasadaniach ústredného výboru KSSS medzi XX. a XXII. sjazdom sa stále výraznejšie prejavovalo, ako strana svojimi dokumentami a uzneseniami vracia masám v zovšeobecnenej podobe ich vlastné skúsenosti, ako závery týchto zasadaní zovšeobecňujú vôľu prostých pracujúcich. Vo svojom prejave na zasadaní ÚV KSS v decembri 1959 súdruh Chruščov včlenil do svojho prejavu, zameraného na vytýčenie nových perspektív rozvoja poľnohospodárstva, podnety a sťažnosti jednotlivých pracujúcich. Veľké perspektívne úlohy a hlas prostých pracujúcich tak vystupujú v bezprostrednej jednote, ktorá bije zo dvoch strán do byrokratického štýlu

práce: „U nás človek môže priamo a otvorene povedať, čo si myslí, môže to povedať každému, komu chce a každý, komu sú adresované takéto otázky, musí na ne odpovedať...“, povedal pri tejto príležitosti súdr. Chruščov. Strana stále názornejšie a hmatateľnejšie vystupovala i voči najjednoduchšiemu pracujúcemu — ako zovšeobecnený výraz jeho vlastnej vôle.

Tieto prvky v celom rokovaní zasadania ÚV podstatne prispeli k účinnému spojovaniu kritiky zdola a zhora.

S komplexným rozborom kultu osobnosti v tej všestrannosti a dôslednosti, ako ho práve uskutočnil XXII. sjazd, vystúpila strana v onej fáze praktického obnovenia a prehlbovania leninských noriem stranického a verejného života, keď už prvky kultu osobnosti nefigurujú v denných skúsenostiach nás ako daný štýl riadenia, ktorým aktivita nás nemôže otriastať. KSSS vystúpila s komplexným rozborom celého protistraníckeho charakteru kultu osobnosti v tej vývojovej fáze obnovenia a prehlbovania leninského štýlu riadenia, keď už masy jasne cítia na vlastných skúsenostiach, že prvky kultu osobnosti síce majú tendenciu držať sa húževnate svojich pozícií, ale vôbec už nie sú ničím daným, ničím, čím masy nemôžu otriastať. Preto také odhalenia nemôžu na masy pôsobiť ako demobilizujúci moment, ktorý by narušoval putá medzi stranou a masami. Preto je v *tejto fáze* rozvoja tvorivej aktivity nás dôsledný rozbor kultu osobnosti obrovskou mobilizujúcou školou nás, ako *do budúcnosti* pod vedením strany upevňovať vzťahy kritiky a kontroly zdola, a tento rozbor nesmierne upevňuje puto medzi stranou a masami.

Bezohľadná pravdivosť, ako zdôrazňoval Marx, je nevyhnutnou podmienkou marxistickej analýzy, avšak zmyslom kritického rozboru, ako ho uskutočnil XXII. sjazd, je predovšetkým učiť masy, ako stále dôslednejšie rozvíjať socialistickú demokraciu v *súčasných* podmienkach. Zpráva ÚV KSSS ukazuje, ako hlavní nositelia kultu osobnosti Molotov, Malenkov, Kaganovič zosilňovali svoj húževnatý boj proti leninskému štýlu riadenia, keď strana po XX. sjazde začala pristupovať k opatreniam, ktoré do budúcnosti prenikavo rozvíjali a rozvíjajú socialistickú demokraciu: „Najprv tvorila táto skupina nepatrnú menšinu v predsedníctve ÚV. Keď však strana rozvinula boj za obnovenie leninských noriem stranického a štátneho života a začala riešiť také neodkladné úlohy, ako bolo využitie celín, reorganizácia riadenia priemyslu a stavebníctva, rozšírenie práv sväzových republík, zvyšovanie životnej úrovne sovietskych ľudí a obnovenie revolučnej zákonitosti, aktivizovala frakčná skupina svoju protistranícku podvrtnú činnosť a začala získavať stúpencov v predsedníctve ÚV.“ (Rudé právo, 18. 10. 1961). Boj s frakčnou skupinou bol taký ťažký práve preto, že frakčná skupina prekážala v rozvoji socialistickej demokracie do budúcnosti. Avšak súčasne s tým, že Molotov, Malenkov a Kaganovič prekážali prítomnému a budúcemu rozvoju socialistickej demokracie, strhli si po XX. sjazde sami masku odporcov kultu osobnosti, ktorú si na XX. sjazde ešte nasadzovali. Pred očami nás sa za púhy rok po XX. sjazde odhalili i svojou prítomnou činnosťou ako nositelia kultu osobnosti, ako odporcovia leninských metód riadenia, o blaho-darnosti ktorých sa už masy na vlastných skúsenostiach presvedčovali.

Rozbor škodlivých dôsledkov kultu osobnosti v minulosti funguje na XXII. sjazde ako odrazový mostík ešte masovejšieho, ešte frontálnejšieho nástupu k všestrannému rozvíjaniu kolektívnosti rozhodovania, k rozvíjaniu účasti najširších mas na riadení.

XXII. SJAZD A SPOJENIE STRANY S MASAMI

Zpráva ÚV XXII. sjazdu hovorí o spojení s masami takto: „Spojenie s masami... môže byť rôzne: hlboké a živé, alebo povrchné a upachtené. Pre živé spojenie musí mať stranícky vedúci pracovník mnoho kvalít: znalosť vecí, pokrokový prístup k rôznym stránkam hospodárskej a kultúrnej výstavby. Vedúci pracovník musí neustále obohacovať svoje znalosti upevňovaním svojho spojenia so životom, štúdiom pokrokových skúseností novátorov vo výrobe a úspechov vedy a techniky. Také znalosti sa získavajú, ak stranícky pracovník podrobuje neustále životné javy marxistickému rozboru, ak si starostlivo všima nové javy, ak ich pomáha brániť a kliesniť im cestu.“ (Rudé právo, 18. 10. 1961)

Táto formulácia, v čom spočíva hlboké a živé spojenie straníckych pracovníkov s masami, je podstatne hlbšia ako doterajšie formulácie o spojení strany s masami. Staví pred každého komunistu a najmä pred každého funkcionára strany ako záväznú úlohu, aby robil vo svojom okruhu pôsobnosti to, čo je všeobecne poslaním marxisticko-leninskej strany voči masám — aby *zovšeobecňoval* tvorivú činnosť mas, aby riadil masy cestou zovšeobecňovania ich vlastnej činnosti.

Podstata byrokratizmu nie je nevyhnutne spojená s tým, že by zodpovedný pracovník nutne strácal vonkajšie znaky ľudového tribúna voči svojim voličom a že by strácal črty družného kolektivismu voči svojmu pracovnému kolektívu ostatných zodpovedných pracovníkov. I tí najvýraznejší predstavitelia byrokratizmu si obvykle ešte dlho potom, čo fakticky upadli do byrokratického štýlu rozhodovania a riadenia, zachovávajú v bezprostrednom styku so svojimi voličmi vlastnosti ľudových tribúnov a tvoria spolu navzájom družný, súdružský kolektív. Podstata byrokratizmu však tkvie v tom, že funkcionári spolu navzájom tvoria normálny dobrý súdružský kolektív, zatiaľ čo sú povinní voči robotníckej triede a jej poslaniu tvoriť kolektív organizátorov mas, v ktorom by každý z nich vystupoval ako obhajca desiatok a stovák tvorivých skúseností novátorov a iných pracujúcich, ktoré v poslednom čase študoval a zovšeobecňoval. Sú povinní tvoriť kolektív organizátorov mas, v ktorom by každý z nich cítil živšiu, hlbšiu a pevnejšiu solidaritu s prostými pracujúcimi, ktorých činnosť študoval a marxisticky zovšeobecňoval, ako s týmto úzkym kolektívom vedúcich pracovníkov, ktorý ho denne obklopuje a ktorý má bezprostredný vplyv na jeho kariéru.

Dokumenty XXII. sjazdu na niekoľkých miestach veľmi otvorene vytyčujú, že protirečenie medzi dlhodobými záujmami socialistickej spoločnosti ako celku a medzi okamžitými skupinovými, cechovými záujmami existuje nielen u robotníkov, kolchozníkov a zamestnancov, ale i u straníckych funkcionárov a pracovníkov stranického aparátu. Najmä zpráva ÚV XXII. sjazdu a referát súdr. Kozlova sa do hĺbky zaoberajú prípadmi, keď okamžitý cechovný záujem jednotli-

vých funkcionárov a pracovníkov stranického a štátneho aparátu nie je dostatočne podriadený celospoločenským záujmom.

Protirečenie medzi všeobecnými a špecifickými stránkami vývojových procesov socialistickej spoločnosti, protirečenie medzi momentom centralizmu a momentom iniciatívy pracovísk a miestnych orgánov je svojou podstatou neantagonistickým protirečením. Ale spoločenské zákonitosti sa nepresadzujú automaticky; presadzujú sa činnosťou ľudí. Živelné tendencie socialistickej ekonomiky samy osebe vedú k tomu, že v riešení protirečenia medzi momentom centralizmu a momentom iniciatívy zdola presadzujú sa metódy, primerané antagonistickým protirečeniam. *Zmysel a nutnosť existencie stranických a štátnych orgánov ako zvláštnych profesionálnych inštitúcií — z hľadiska vnútorných úloh rozvinutej výstavby socializmu — tkvie práve v tom, aby tieto inštitúcie hľadali a upevňovali vývojové cesty, ktorými socialistická spoločnosť konkrétne využíva neantagonistickú podstatu svojich vnútorných protirečení, ktorými tvorivo včleňuje čiastkové záujmy do celospoločenských záujmov.*

Je poslaním stranických a štátnych orgánov, aby predchádzali narastaniu antagonistických prvkov, ku ktorému živelne smerujú javové formy protirečenia medzi centrálnou a miestnou stránkou socialistickej ekonomiky a celého socialistického života. Len sústavná a sústredená starostlivosť o to, aby socialistická spoločnosť aktívne a uvedomele využívala neantagonistickú podstatu tohto protirečenia, je schopná uplatňovať správne poznané a správne zovšeobecnené centrálné tendencie tak, aby podnecovali iniciatívu zdola a využívať iniciatívu zdola v súlade s dlhodobými tendenciami vývoja. Stranícky či štátny orgán, ktorý presadzuje — hoci i správne poznanú a správne vytýčenú centrálnu smernicu šablónovite, tak, že to potlačuje iniciatívu zdola, *robí pravý opak svojho poslania*: aktívne prispieva k tomu, aby sa vytvárali a zostrojovali antagonistické prvky v protirečení medzi momentom centralizmu a medzi momentom iniciatívy zdola, aby sa toto protirečenie rozvíjalo živelne, aby sa rozvíjalo škodlivým a nebezpečným smerom. V tomto zmysle môže i dogmatizmus objektívne hrať proti-stranícku úlohu, ako to na niekoľkých miestach formulujú dokumenty XXII. sjazdu. Spoločenským koreňom dogmatizmu v praktickej politickej činnosti je zrejme prebujenie skupinových záujmov a vzťahov vo vnútri daného stranického či štátneho orgánu, nedostatočné podriadenie cechovného kolektivismu daného uzavretého kolektívu objektívnym vývojovým tendenciám socialistickej spoločnosti ako celku.

Ako moment cechovného kolektivismu a prebujenie cechovných záujmov funkcionára deformuje samotnú snahu po novátorstve a súťažení, ukazuje veľmi prenikavo Tendriakovov román „Tuhý uzol“. Hrdinom románu je novátor, ktorý bol za svoju smelú kritiku doterajšieho vedenia okresného výboru strany ustanovený vedúcim tajomníkom okresného výboru. Od nového vedúceho tajomníka Mansurova očakávajú mnoho tak pracujúci jeho okresu, ako aj oblastný výbor strany. Na oblastnom aktívne vedúci tajomník oblastného výboru odporúča s nadšením nové, v zásade pokrokové a žiadúce metódy v poľnohospodárstve. Okresní tajomníci vystupujú jeden za druhým a uvádzajú objektívne ťažkosti, ktoré

znemožňujú, aby sa v ich okrese zaviedli tieto nové, všeobecne progresívne metódy. Mansurov sa tiež hlási o slovo. Je si vedomý, že navrhované nové metódy by boli pre jeho okres investične tak náročné, že by brzдили inú, naliehavejšiu, životne nutnú investičnú výstavbu. Chce v tomto zmysle vystúpiť, ale cestou od svojho sedadla k rečníckej tribúne cíti, ako celé zhromaždenie, najmä vedúci oblasťný tajomník — zanietený prívrženec novej metódy, dychtively očakávajú, že on, novátor, vnesie obrat do celého rokovania. Mansurov nechce sklamať očakávanie a akoby proti svojej vôli začne svoj prejav slovami, že oblasťný výbor podáva zhromaždeným rebřík, po ktorom sa môžu dostať z ťažkej situácie v poľnohospodárskej výrobe a oni sa boja po ňom vystúpiť. Zaviazal sa za svoj okres k nesplniteľným záväzkom v tejto veci a dezorganizuje hospodárstvo svojho okresu. Očakávanie, koho nechcel Mansurov sklamať! Očakávanie úzkeho kolektívu vedúcich pracovníkov. Nesklamal ich, ale za cenu, že poškodil životné záujmy tisícov kolchozníkov, ktoré pre neho mali byť posvätné ako pre komunistického pracovníka. Niečo samo osebe kladné — chcieť byť prvým v novátorstve — stalo sa ničivou silou, pretože to nebolo opreté o zovšeobecňovanie tvorivých síl a tvorivých možností zdola. Funkcionár, namiesto toho aby upevňoval neantagonistické vzťahy medzi správne poznanou centrálnou tendenciou a medzi iniciatívou zdola, prispel k narastaniu antagonistických vzťahov medzi oboma stránkami. Z hľadiska dlhodobého rastu kolektívu vedúcich funkcionárov neprispel Mansurov ani k rastu tohto čiastkového kolektívu. Vzbudil pre danú chvíľu elán, ale na nepravdivom, nevedeckom základe. Proti opatrnosti ostatných okresných tajomníkov postavil falošný elán; aktív nebol nástrojom tvorivého uplatnenia všeobecne správnej smernice na miestne podmienky, ale miestom pre šablónovité uplatnenie, ktoré vytvorilo antagonistické protirečenie medzi touto smernicou a miestnymi podmienkami.

Dôsledný boj proti nedostatočnému podriaďovaniu cechovných záujmov celospoločenským záujmom vo vnútri stranických a štátnych orgánov, ako to vytýčil XXII. sjazd, má kľúčový význam pre uvedoméle využívanie objektívnych zákonitostí spoločenského vývoja orgánmi socialistickej spoločnosti. XXII. sjazd vytýčuje pre ďalšie prehľbovanie spojenia strany s masami veľmi výrazne hlavnú líniu, aby základom tohto spojenia na všetkých stupňoch stranického života bolo vedecké, marxistické zovšeobecňovanie tvorivej činnosti mas.

Tým, že XXII. sjazd uvádza do života princíp obnovovania stranických a štátnych orgánov, uplatňuje marxisticko-leninské poznanie o rozhodujúcej úlohe objektívnych podmienok štýlu práce vo vzťahu k metódam práce a ku komunistickej výchove mas.

Nástup k bezprostrednému budovaniu komunizmu je dnes v Sovietskom sväze ekonomickou nutnosťou. Aké formy politického života treba k tomu, aby sa táto ekonomická nutnosť mohla plniť a neobmedzene uskutočniť? Iste také formy, ktoré budú znamenať masové, rýchle narastanie prvkov komunistickej samosprávy, takže „školou správy štátu prejdú nové milióny pracujúcich.“³ Plne roz-

³ Program KSSS, Rudé právo 2. XI. 1961, str. 6

vinutá socialistická spoločnosť má objektívne podmienky, aby riadiacou prácou mohol prejsť čo najširší okruh pracujúcich. Referát súdruha Chruščova k Programu KSSS o tom hovorí: „Ak bol okruh komunistických vedúcich kádrov v prvých rokoch obmedzený, sú dnes možnosti vyberania nových ľudí pre riadiacu prácu nevyčerpatelné...“.⁴ *Ale pokiaľ Komunistická strana Sovietskeho zväzu nevytýčila ako zásadný organizačný princíp, aby sa socialistické orgány z jednej tretiny znovuobnovovali a aby znovuzvolenie bolo výnimkou, nenútila nijaká organizačne zakotvená norma, aby sa príprava volieb sústredila na onen — slovami súdruha Chruščova — nevyčerpatelný miliónový rezervoár nových funkcionárov.*

Marxizmus učí, že v procese budovania socializmu sa nevyhnutne rodia tisíce a státisíce nových štátnických talentov. Ale nijaká organizačná norma nenútila návrhové komisie, aby medzi radovými pracovníkmi robili prieskum, kto by mal schopnosti pre tú-ktorú funkciu. Východiskovým bodom nebol onen — slovami súdruha Chruščova — nevyčerpatelný rezervoár ľudových talentov. Návrhové komisie neboli priamo organizačne nútené najprv hľadať, či medzi radovými pracovníkmi nie je niekto schopnejší, ako sú doterajší funkcionári a len potom uvažovať, koho z doterajších funkcionárov zvoliť znovu.

Naopak, bežná organizačná rutina prípravy volieb umožnila, aby návrhové komisie robili východiskovým bodom nového navrhovania doterajších funkcionárov. Otázka výmeny niektorého funkcionára vznikala iba vtedy, keď doterajší funkcionár pracoval horšie ako ostatní funkcionári. Organizačná forma sa tak ocitla v rozpore s marxistickým poznaním, že aktívne budovanie socializmu rodí tisíce štátnických talentov, „kuchárokov, schopných riadiť štát“. Princíp Programu KSSS pri každých voľbách zásadne obnovovať jednu tretinu funkcionárov robí východiskovým bodom každého navrhovania práve onen nevyčerpatelný státisícový rezervoár rodiacich sa štátnických talentov. Bez toho, že narušuje kontinuitu a žiaducu odbornosť riadiacej práce, robí tento princíp z organizačnej formy pružného služobníka v hľadaní nových štátnických talentov, ktoré sa rodia v procese výstavby socializmu a komunizmu. Táto organizačná forma súčasne bude pevne stabilizovať zodpovednosť funkcionárov smerom dole, k voličom.

XXII. sjazd takto prenikavo napĺňa leninskú ideu, aby sa výhonky nového stali „súčasťou každodenného života...“, zvykom“.

⁴ Tamže.